

CRNA GORA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

amis

BILTEN

47 – 2008 **Živa stoka**

AGRARNI MARKETINŠKI INFORMACIONI SISTEM
CRNE GORE

19. novembar 2008. Vol. 3, Broj 47

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore www.minpolj.vlada.cg.yu
www.amiscg.org

Ponuda na stočnim pijacama	2-3
Pregled cijena žive stoke	3-7
Klima u objektima za goveda	8-9

PONUDA NA STOČNIM PIJACAMA Ponuda tovljenika u Beranama i Nikšiću

Ove nedjelje bilježimo ponudu svinja tovljenika samo u Nikšiću i Beranama. U Nikšiću cijena tovljenika se kretala od 2,2 do 2,5€/kg žive mjere, a u Beranama 2,5 do 3€/kg žive mjere. U Nikšiću je bilo i ponude prasadi po cijeni od 3,2 do 3,5€/kg žive mjere, i trgovina se obavljala na farmama.

Na podgoričkoj stočnoj pijaci prasid su prodavana po cijeni od 3,1 do 3,2€/kg žive mjere, u ponudi je bilo 60 grla.

U Bijelom Polju trgovina prasadima se obavlja na farmama i cijena im je od 3 do 3,3€/kg žive mjere.

U Pljevljima nije bilo ponude prasadi. Na Pljevaljskim pijacama bilježimo dobru ponudu ovaca za klanje, ali lošijeg kvaliteta što je uslovilo pad cijene na od 1,2 do 1,4€/kg žive mjere, i ovaca za priplod sa cijenom od 85 do 100€/grlu.

U Baru takođe nije bilo ponude prasadi. U ponudi je bilo najviše priplodnih ovaca sa cijenom od 80€/grlu i priplodnih koza sa cijenom od 75€/grlu.

Bar

Cijena žive stoke ove nedjelje je na nivou od prethodne. I dalje nemamo ponudu na pijaci pa se trguje isključivo na farmi, što otežava prikupljanje navedenih cijena. Nema većih problema oko prodaje stoke stim što mesari dobar dio stoke kupuju iz Srbije a dio sa sjevera Crne Gore.

Berane

Na stočnoj pijaci u Beranama ove sedmice bila je izuzetno dobra ponuda svih vrsta i kategorija žive stoke. Najbolja ponuda je bila kod kategorija ovaca, teladi, jagnjadi i priplodnih krava melezi. Prvi put ove nedjelje su ponudene svinje tovljenici. Cjenovni trend je u porastu kod teladi, dok je kod ostalih kategorija na istom nivou. Tražnja je bila dobra, najbolja kod kategorija teladi, jagnjadi i priplodnih krava.

Nikšić

Cijene žive stoke u Nikšiću nijesu se mijenjale u odnosu na prošlu nedjelju. Ponuda na stočnoj pijaci značajno je poboljšana. Naročito je dobra ponuda jagnjadi (oko 50 grla). Na pijaci su, takođe, ponuđene ovce i krave za klanje, svinjetovljenici, junad težine do 300 kg, kao i dvije priplodne krave.

Pljevlja

Nešto niže cijene teladi i ovaca za klanje obilježile su proteklu sedmicu na pljevaljskim pijacama. Razlog je lošiji kvalitet ponuđenih grla. U ponudi je po prvi put bilo mladih jagnjadi sa cijenom od 2,5€/kg žive mjere. Takođe, u ponudi je bilo i 6 volova po cijeni od 1,4 do 1,5€ po kg žive mjere.

Bijelo Polje

U toku ove sedmice na bjelopoljskim stočnim pijacama najbolja ponuda je kao i prošle nedjelje bila kod kategorija teladi, priplodnih ovaca i kategorije jagnjadi. Cijena su na prošlonedjeljnom nivou.

Podgorica

Dobra ponuda stoke na podgoričkoj stočnoj pijaci, najviše je na ponudi bilo šilježadi sa prosječnom cijenom od 2,5€ dok je maksimum iznosio 2,6€ po kg žive mjere (ponuđeno je oko 250 grla). Bila je dobra ponuda teladi i junadi čija se cijena kretala kao prethodne nedjelje od 3,1 do 3,3€ za telad do 2,2€ za junad po kilogramu žive mjere. Takođe, bilježimo i nešto veću prodaju ovaca za priplod sa cijenom od prosječno 95€ za grlo.

CRNA GORA MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE IZVJEŠTAJ O CIJENAMA ŽIVE STOKE

Datum prikupljanja podataka: 13 – 19. 11. 2008. godine
Izveštaj sastavila: Služba za selekciju stoke

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
1	Telad 80-160 kg SIM kg	~	2.90 (2.90-3.00)	3.20 (3.00-3.40)	~	3.10 (3.00-3.20)	~	3.07 (2.97-3.20)
2	Telad 80-160 kg kg	2.90 (2.70-3.10)	2.90 (2.90-2.90)	3.10 (2.80-3.20)	3.10 (3.00-3.20)	2.90 (2.80-3.00)	3.20 (3.10-3.30)	3.02 (2.88-3.12)
3	Junad do 300 kg kg	~	~	1.60 (1.30-1.70)	2.30 (2.00-2.50)	~	2.20 (2.10-2.30)	2.03 (1.80-2.17)
4	Junad preko 300 kg SIM kg	~	~	1.60 (1.50-1.70)	~	~	~	1.60 (1.50-1.70)
5	Junad preko 300 kg kg	1.80 (1.80-1.90)	1.50 (1.50-2.00)	1.50 (1.50-1.60)	2.00 (1.80-2.20)	1.70 (1.60-1.80)	~	1.70 (1.64-1.90)
6	Krave za klanje SIM kg	~	1.00 (1.00-1.20)	~	~	1.40 (1.35-1.50)	~	1.20 (1.18-1.35)
7	Krave za klanje kg	1.00 (0.90-1.20)	0.80 (0.80-1.00)	0.80 (0.80-0.90)	1.00 (0.80-1.20)	1.30 (1.20-1.40)	0.90 (0.80-1.00)	0.97 (0.88-1.12)
8	Prasad kg	~	~	3.10 (3.00-3.30)	3.50 (3.20-3.50)	~	3.10 (3.10-3.20)	3.23 (3.10-3.33)
9	Svinje tovljenici kg	~	2.50 (2.50-3.00)	~	2.50 (2.20-2.50)	~	~	2.50 (2.35-2.75)
10	Jagnjad kg	2.50 (2.50-2.60)	2.20 (2.20-2.30)	2.30 (2.30-2.30)	2.30 (2.30-2.50)	2.50 (2.50-2.50)	~	2.36 (2.36-2.44)
11	Šilježad kg	~	~	~	~	2.20 (1.10-2.30)	2.50 (2.40-2.60)	2.35 (1.75-2.45)
12	Ovce za klanje kg	~	~	~	1.65 (1.50-1.80)	1.30 (1.20-1.40)	1.60 (1.50-1.80)	1.52 (1.40-1.67)
13	Ovnovi kg	~	~	~	2.00 (2.00-2.00)	~	~	2.00 (2.00-2.00)
14	Jarad kg	~	~	2.40 (2.30-2.50)	2.75 (2.50-2.75)	~	~	2.58 (2.40-2.63)

	Stoka Rasa jm	Bar Stočna pijaca	Berane Stočna pijaca	Bijelo Polje Stočna pijaca	Nikšić Stočna pijaca	Pljevlja Stočna pijaca	Podgorica Stočna pijaca	Crna Gora
15	Priplodne ovce grlo	80.00 (80.00-80.00)	100.00 (80.00-115.00)	95.00 (80.00-100.00)	110.00 (100.00-130.00)	90.00 (85.00-100.00)	95.00 (90.00-120.00)	95.00 (85.83-107.50)
16	Priplodne koze grlo	75.00 (75.00-75.00)	90.00 (60.00-100.00)	~	90.00 (80.00-100.00)	~	75.00 (75.00-85.00)	82.50 (72.50-90.00)
17	Priplodne junice HF grlo	~	~	~	1,200.00 (1,000.00-1,400.00)	~	~	1,200.00 (1,000.00-1,400.00)
18	Priplodne junice Smeđa grlo	~	~	~	~	1,100.00 (800.00-1,200.00)	~	1,100.00 (800.00-1,200.00)
19	Priplodne junice Melez grlo	~	~	~	~	800.00 (750.00-850.00)	~	800.00 (750.00-850.00)
20	Priplodne krave HF grlo	~	~	~	1,300.00 (1,000.00-1,500.00)	~	850.00 (800.00-950.00)	1,075.00 (900.00-1,225.00)
21	Priplodne krave Smeđa grlo	~	~	~	~	1,150.00 (1,000.00-1,250.00)	~	1,150.00 (1,000.00-1,250.00)
22	Priplodne krave Melez grlo	~	800.00 (400.00-1,200.00)	750.00 (700.00-1,000.00)	650.00 (500.00-800.00)	~	780.00 (600.00-840.00)	745.00 (550.00-960.00)

*Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

Cene žive stoke - stočne pijace u Srbiji za period 10-16.11.2008. godine

Jedinica mere din/kg	Težina/ uzrast	Rasa	Centralna Srbija										Vojvodina						Dominantna cena Srbija							
			Beograd	Obrenovac	Ćacak	Kragujevac	Krajijevo	Loznica	Nis - Beljin	Pirot	Požarevac	Smerevo	Osiponica	Vranje	Zajčar	Kikinda	Novi Sad	Pančevo		Sombor	S.Mitrovica	Subotica	Zrenjanin			
Dviske	sve		140	130	140	140	140	200	200	200	200	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	---	---	
Jagnjad	sve		190	180	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	---	---
Jaridi	sve		170	180	180	130	150	170	160	170	150	150	150	150	150	150	150	170	160	170	160	170	160	170	---	---
Junad	HF	do 300 kg	---	130	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Junad	SM	do 300 kg	170	160	---	---	150	160	170	---	---	160	170	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Junad	sve	>480 kg	170	170	140	---	---	---	160	---	---	170	160	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Koze	sve		---	80	---	---	---	90	100	---	---	80	80	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Krave za klanje	HF		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Krave za klanje	SM		100	100	90	---	---	100	90	110	---	---	100	90	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Krmače za klanje	sve	>130 kg	140	140	140	---	---	120	120	---	---	115	130	120	150	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Ovca	sve		110	140	110	---	---	110	100	80	80	120	120	100	100	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Ovni za priplod	sve		140	170	130	---	---	---	---	---	---	120	130	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Prasad do 15 kg	sve		220	200	20	---	---	200	200	210	210	250	200	200	200	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Prasad do 25 kg	sve		200	180	190	---	---	180	200	210	210	240	180	200	200	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Priplodne junice	sve		---	---	---	---	---	150	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Priplodne krave	HF		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Priplodne krave (din/grlu)	SM		---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Šilježad	sve		140	---	140	---	---	170	140	---	---	160	140	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Telad	HF	80-160 kg	220	---	210	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Telad	SM	80-160 kg	270	270	250	---	---	270	240	230	220	---	---	250	240	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Tovljenici	sve	80-130 kg	165	150	160	---	---	165	140	---	---	160	170	170	160	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Tovljenici	sve	>130 kg	160	---	140	---	---	140	130	---	---	140	150	140	150	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Izvor: STIPS

Cijene su izražene u dinarima. (1Euro = 87 dinara)

Prikaz cijena u kn/kg za grupu proizvoda / stoka, meso i mesne prerađevine (1/2)

Prices for product group Stočni sajam-livestock market

Geografska podjela: Mjesta

U razdoblju: od 10.11.2008 do: 16.11.2008(Tjedan:46)

Uspoređeno s razdobljem: od 27.10.2008 do: 02.11.2008(Tjedan:44)

Proizvod	Tip	Hrvatska	
		Cijena	Razl.
tele simental (80-160 kg)-calf .	Min	22,00	0,00
	Max	31,00	0,00
	Prosjeak	26,02	-0,13
tele holstajn (80-160kg)-calf .	Min	17,00	0,00
	Max	28,00	-1,00
	Prosjeak	23,50	-0,01
junica simental (za klanje)-heifer .	Min	12,00	0,00
	Max	15,00	0,00
	Prosjeak	14,07	0,25
junica holstajn (za klanje)-heifer .	Min	10,00	-1,00
	Max	12,00	0,00
	Prosjeak	11,35	-0,02
bik simental (>450kg)-beef .	Min	12,00	0,00
	Max	18,00	0,00
	Prosjeak	15,06	0,03
bik holstajn (300-450 kg)-beef .	Min	12,00	0,00
	Max	14,00	0,00
	Prosjeak	12,61	-0,02
krava simental (za klanje)-cow .	Min	4,00	0,00
	Max	12,00	0,00
	Prosjeak	9,10	0,15
odojak (25-35 kg)-piglets .	Min	13,00	3,00
	Max	22,00	2,00
	Prosjeak	15,39	1,45
svinja (80-120 kg)-pig .	Min	9,00	-1,00
	Max	20,00	0,00
	Prosjeak	13,33	0,85
krmača (za klanje)-sow .	Min	5,00	0,00
	Max	12,00	0,00
	Prosjeak	8,79	1,06
janjad-lambs .	Min	21,00	3,00
	Max	35,00	7,00
	Prosjeak	28,30	2,18
ovca (za klanje)-sheep .	Min	10,00	2,00
	Max	10,00	0,00
	Prosjeak	10,00	1,31
jare-kid goat .	Min	----	----
	Max	----	----
	Prosjeak	----	----
ždrijebe-foal .	Min	13,00	0,00
	Max	13,00	13,00
	Prosjeak	13,00	0,00
konj-hors .	Min	9,00	0,00
	Max	10,00	10,00
	Prosjeak	9,52	0,00

Cijene su izražene u kunama. (1Euro = 7,3 Kuna)

Izvor: TISUP

Klima u objektima za goveda SVE VAŽNIJE I – TEŽE !!

Klima u objektima za stoku je od uvek bila jedan od najvažnijih faktora uspjeha. Samo, do prije 50 ili više godina bila je druga situacija:

- stoka je bila manje kvalitetna i manje osjetljiva,
- o uticaju klime na stoku nije se mnogo znalo (ili možda vodilo brige!).

Posljednjih godina sve vrste stoke postaju sve kvalitetnije. U govedarstvu se to jako zapaža po bar tri elementa:

1. **mliječnost**; prosječna mliječnost krava je već 20 - 25 - 30 lit/dan (ili 6.000 do 9.000 l/god); životna proizvodnja mlijeka: 30.000 - 50.000 lit/krava (kombinovane rase); 40.000 - 70.000 lit(krava (mliječne rase);
2. **prirast mesa**; dnevni prirast mesa u tovu iznosi 1,3 - 1,5 ili čak 1,7 kg/dan;
3. **zdravlje**; gubici svedeni na najmanju mjeru; potreba da se spriječe bolesti sve veća!
4. Jedan od najvažnijih uslova za postizanje visokih rezultata, održavanje kondicije i zdravlja stoke u govedarstvu je upravo **mikro-klima u objektima**. Svi oni odgajivači goveda, koji postižu sigurne najbolje rezultate, obavezno ispunjavaju potrebne norme u pogledu mikro-klime. Šta je u stvari mikro-klima u govedarstvu?

Pojam mikro-klime u objektima za goveda odnosi se na vazduh u tim objektima. Pri tome se misli na 3 najvažnije karakteristike vazduha:

Sastav vazduha

Najvažniji deo vazduha je kiseonik. Njega ima u čistom vazduhu oko 21%. On se troši disanjem. Štetni sastojci vazduha su ugljen-dioksid (koji se stvara disanjem) i amonijak. Kao vrlo štetni su ugljen-monoksid i sumporvodonič. Kada se govori o normama vazduha kod goveda, onda se redovno misli na čisti vazduh. Jer, 1 m³ čistog vazduha sa 21% kiseonika i 1 m³ vazduha sa na primjer 16%

kiseonika - to nije ista stvar!! Ovo treba zapamtiti kao jedno od najvažnijih pravila kod regulisanja mikro-klime!

Temperatura vazduha

Kod goveda temperatura vazduha je važna, ali u nekom 'obrnutom' smislu. Naime, goveda su mnogo manje osjetljiva na niske temperature, a mnogo više na visoke. Znači, goveda mnogo lakše podnose zimske, a mnogo teže ljetnje temperature! I ovo treba jako dobro zapaziti i imati stalno na umu! Optimalna temperatura vazduha kod goveda je između 0 i 20°C.

Vlaga u vazduhu

U principu su i suvi i vlažni vazduh za stoku nepovoljni. Ako je suv vazduh, stoka je nervozna, slabije jede, ... Ali, povećana vlaga u vazduhu je višestruko negativna! I to ne samo za stoku (opasnost od bolesti!), već i za objekte i opremu u njima! U stajama treba nastojati da se vlažnost vazduha kreće u granicama 60 - 80%.

Prva važna činjenica je: goveda su - ogromni potrošači vazduha!! Šta to znači u praktičnom smislu riječi?

U principu: i u toku zime treba obezbjeđivati velike količine vazduha! Čak kod teladi najmanje 10, a kod krava 50 kubnih metara/čas - u oba slučaja po jednom grlu stoke!!

Zapremina staje po jednoj kravi je različita. Kod lošijih staja zapremina iznosi oko 10, a kod boljih može da bude i 30 m³. To znači da je i u toku zime potrebno više kompletnih izmjena vazduha u staji. I to najmanje 2 pa sve do čak 5 izmjena na sat!

Preko ljeta je broj izmjena vazduha najmanje 5 puta veći! Znači, tada ih treba najmanje 10, ali čak i do 50 izmjena u svakom satu!! To znači po jedna kompletna izmjena vazduha na svakih 5 - 6 ili samo 1 - 2 minuta!!

U toku zime može biti problema sa temperaturom vazduha u staji. Samo, da se ponovo istakne: kod svih kategorija goveda niže tem-

perature nemaju neke(veće) negativne posljedice! Šta to znači za praksu?

Razmjenu vazduha treba ostvarivati i u toku zime sa 'rizikom' da temperatura padne ispod 0, ili čak ispod -5°C ! Tada je samo jako važno da stoka nije direktno izložena prodoru svežeg (hladnog) vazduha ('promaji')! Sa razmjenom vazduha u toku zime odnosi i višak vlage, što takodje ima povoljan uticaj na stoku, na opremu i na staju u cjelini. Kako se ostvaruju i regulišu velike norme vazduha?

To može da bude prirodnim i vještačkim putem. Prirodnim putem je mnogo teže i nesigurnije. Tad treba obezbijediti veliku površinu otvora za slobodan ulaz vazduha i dosta veću površinu za izlazak vazduha. Te površine su približno oko $0,15\text{ m}^2/\text{UG}$ za ulaz i oko $0,22\text{ m}^2/\text{UG}$ za izlaz vazduha.

Vještačka ventilacija je mnogo sigurnija i mnogo više za preporuku. Preko zime sa povremenim uključivanjem i sa manjim brojem

obrta ventilatora. U toku ljeta sa punim kapacitetom ventilatora i vrlo često bez prekidanja!

Za ovu svrhu se najčešće koriste aksijalni ventilatori. Oni bi trebali da budu većih prečnika, tako da sa manjim brojem obrta (manjom brzinom kretanja vazduha) pokreću veće količine vazduha). Izbor ventilatora mora da bude pažljivo odabran, isto kao i mjesta postavljanja, odnosno usmeravanje vazduha. Osnovno pravilo je da se kravama omogući dovoljna količina vazduha kada leže i tamo, gdje se najviše kreću (oko ishrane, u čekalištu prije muže, u toku muže, . . .).

Kod izgradnje novih staja obavezno se ostavlja jedna podužna strana potpuno otvorena (polu-otvorene staje). Ne rijetko se izostavljaju oba podužna zida (staje sa tzv. Prirodnom klimom)! Tada se samo na jednoj strani podiže zid visine do 1,7 m, a ostali dio te strane u toku hladnih (vjetrovitih) dana zaštićuje specijalnim gustim mrežama.